

Demokratiuppdraget och värdegrunden...

Varför behöver vi en värdegrund?

Vad betyder värdegrund för dig?

- ”Vi är en grupp lärare som jobbat mellan tio och tjugo år på skolan. Vi känner hela byn och de flesta familjer. Det blir en hel del skvaller om barnen i personalrummet. Ibland lyssnar jag som om jag kom utifrån och hör hur illa det låter. Jag skulle vilja säga till de andra att vi borde skärpa oss, men är rädd att de skulle tycka att jag kommer med pekpinningar.”
(Lärares yrkesetik)

- ”Jag är lärare i biologi och den senaste lektionen behandlade ett av de svårare områdena. Jag inledde lektionen med en genomgång, följt av uppgifter kring detta som eleverna fick arbeta med självständigt. En av eleverna har påtagliga problem med sin utbildning. Hon har gått om ett år i skolan, men kommer troligen ändå inte att uppnå målen inom de naturvetenskapliga ämnena. Ganska snart ber eleven mig om hjälp, men hur jag än förklarar förstår hon inte hur uppgiften ska lösas. Samtidigt viftar och knäpper andra elever ivrigt med händerna, de vill också ha hjälp.” (Brusman 2010)

”En av eleverna i din nya 7:a vill inte umgås med eller arbeta med några elever i klassen. Du misstänker att det är på grund av främlingsfientlighet, då de eleverna har minoritetsbakgrund. Eleven uttrycker inga direkta förolämpningar mot de andra eleverna, men gör tydliga avståndstaganden. Som lärare på orten känner du dock till föräldrarnas ideologiska och politiska engagemang och du har hört föräldern uttrycka sig nedvärderande om invandrare utanför skolan. I morse råkade du höra hur föräldern sa något på skolgården som du tror var rasistiskt, men du är osäker på exakt vad som sades. Du ville konfrontera föräldern men kände obehag att göra så och blev samtidigt avbruten av en elev.” (Eget ex)

”Du är ny sedan ett år på skolan. En kollega, Anna-Lena, har vid upprepande gånger kränkt elever på olika sätt. Efter ett par tillfällen gick du till rektorn som inte verkade vilja ta i problemet utan som ifrågasatte om du hade hört rätt och som svarade att Anna-Lena är en mycket kompetent pedagog. Under rasten ute på gården hör du Anna-Lena prata med en annan kollega:

- Han lyssnar ju aldrig! Föräldrarna måste ju ta sitt jävla ansvar och uppfostra honom, säger Anna-Lena irriterat.
- Men han har ju den där diagnosen vet du, säger den andra läraren.
- Ja, och han är syrian, svarar Anna-Lena.

Du vill säga till dina kollegor att deras beteende är olämpligt men du vill samtidigt inte stöta dig med dem. Du vill inte heller ta det till rektor eftersom det inte har hjälpt tidigare. Du vet också att rektorn umgås med Anna-Lena privat.” (Eget ex)

Varför behövs en värdegrund?

- Stöd för verksamheten inåt
- verktyg när det skaver
- tydlighet kring överordnade principer

Signalerar utåt vad verksamheten stödjer

- förtroende och legalitet
- tydlighet i vad arbetet i skolan grundar sig på

Diskrimineringsgrunden är bra, men har hål

Om kulturen och klimatet för lärare och elever

Barns rättigheter och behov måste bli representerade och få en röst

Värdegrunden - Grunden för det etiska resonemanget

- Professionell etisk kompass för resonemang och handlande kring etik och moral i yrkesvardagen
- Vad enas vi om och på vilka grunder?
- Skolan ÄR normativ! ”Barnets bästa”

Den statliga värdegrunden (2013)

- 1. Demokrati.** Som statsanställd arbetar du på medborgarnas uppdrag och ser till att de beslut som riksdagen och regeringen fattar blir verklighet. Du ska uppträda på ett sätt som bidrar till att bygga och bevara förtroendet för myndigheterna och staten.
- 2. Legalitet.** Du känner till och följer de lagar och regler som gäller. Legalitetsprincipen betyder att den verksamhet som myndigheterna bedriver är rättssäker.
- 3. Objektivitet.** Alla måste kunna lita på att du som är statsanställd agerar sakligt och opartiskt. Du måste därför vara uppmärksam på de intressekonflikter som kan uppstå. Det innebär bland annat att du anmäler bisysslor och jäv till arbetsgivaren och att du självklart inte agerar korrupt.
- 4. Fri åsiktsbildning.** Öppenhet är en grundprincip i demokratin. Yttrandefrihet, meddelarfrihet och offentlighet gäller. I staten finns det också förbud mot efterforskning och repressalier som innebär att arbetsgivaren inte får ta reda på källor eller visselblåsare eller att straffa den som uttalat sig kritiskt i media.
- 5. Respekt för lika värde, frihet och värdighet.** Du behandlar alla människor lika och med respekt. Det innebär att du inte tummar på de mänskliga fri- och rättigheterna eller diskriminerar någon på grund av till exempel kön, ålder, etnisk tillhörighet eller funktionsnedsättning.
- 6. Effektivitet och service.** I staten ska du förena effektivitet med service och tillgänglighet. Du informerar, vägleder och ger råd på ett enkelt och begripligt sätt och så snabbt som möjligt. Du utför också dina uppgifter på ett effektivt sätt och hushållar med resurserna.

Skolans uppdrag och värdegrund styrs av:

- FN:s deklARATION om de mänskliga rättigheterna
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr11)
- Läroplan för gymnasieskolan (Lgy11)
- Läroplan för vuxenutbildning
- Skollagen (2010:800)
- Diskrimineringslagen (2008:567)

Skolans värdegrund och uppdrag (Lgr 11, Lgy 11)

- *”[Skolväsendet] ska **främja alla elevers utveckling och lärande** samt en **livslång lust** att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra **respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar** som det **svenska samhället** vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också **främja aktning för varje människas egenvärde** och respekt för vår gemensamma **miljö**.*
- ***Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor** är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den **etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism** sker detta genom individens fostran till **rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande**. Undervisningen i skolan ska vara **icke-konfessionell**. Skolans uppgift är att låta varje enskild elev **finna sin unika egenart** och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i **ansvarig frihet**.”*

Skolans värdegrund och uppdrag (Lgr 11, Lgy 11)

Grundläggande värden:

Förståelse och medmännisklighet

Saklighet och allsidighet

En likvärdig utbildning (behovsanpassad)

Rättigheter och skyldigheter

Skolans uppdrag

God miljö för utveckling och lärande

Varje skolas utveckling

Exempel: Förståelse och medmännisklighet

”Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska präglade verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska **aktivt motverkas**. Främlingsfientlighet och intolerans **måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.**”

Hatbrott

- Skolan styrs också av andra lagar, så som hatbrott (BrB 29 kap 2. § 7p):
- om ett **motiv** för brottet varit **att kränka** en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av **ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck** eller **annan liknande omständighet**, ... (SFS 2010:370).
- Tex olaga hot, ofredanden, hets mot folkgrupp (uttrycker kränkande uttryck till mer än 4 personer)

Var händer hatbrott?

Genomsnittlig fördelning per år av brottsplats för hot (som skett via direktkontakt) och misshandel med främlingsfientligt eller homofobiskt motiv under perioden 2008–2016 samt antireligiöst motiv under perioden 2011–2016. Andel händelser av det totala antalet händelser för respektive motiv.

Brottsplats vid utsatthet för hot och misshandel	Främlingsfientligt 2008–2016	Homofobiskt 2008–2016	Antireligiöst 2011–2016
I en bostad	10	18	12
På arbetsplats/skola	25	20	29
På allmän plats, varav;	57	56	46
<i>Restaurang, nattklubb el liknande</i>	10	21	9
<i>Allmänna kommunikationer</i>	7	7	3
<i>Gata, torg, park eller liknande</i>	28	18	22
<i>Annan allmän plats</i>	13	9	13
Annan plats (ej allmän)	7	7	13
Totalt	100	100	100

Källa: Polisutbildningen
Södertörns högskola

Obs! Stort mörkertal även om hatbrott som sker på nätet och i sociala medier.

Lärarens uppdrag

- Olika professioner har olika yrkesetik och olika principer som både *styr och vägleder* deras arbete.
- Lärare har till skillnad från poliser ingen anmälningsplikt gällande olika brott. En lärare måste alltså inte göra en anmälan bara för att hen uppmärksammar ett brott som tex skadegörelse.
- Vissa professioner har dock **anmälningsplikt vad gäller barn**.
”Personal inom polis, skola, hälso- och sjukvård är skyldiga enligt Sol kap 14 1§ att anmäla om det **råder misstanke att ett barn** (ålder 0–18 år) **far illa eller riskerar att fara illa** till socialtjänsten. För barnet som drabbas kan det vara livsavgörande att dessa personer tar sin anmälningsplikt på största allvar och fullföljer den.” (från socialtjänstens webbsida)
- Det är här vi ser hur principen om ”barnets bästa” blir styrande i lärares arbete. *Brott där barn far illa* ska alltså anmälas.

Åtgärder mot kränkande behandling

- En annan del i lärarens arbete är att *arbeta aktivt mot* kränkande behandlingar
  - Kartlägga risker
  - Analysera orsaker
  - Bestämna åtgärder
  - Anmäla till rektor
  - Upprätta plan mot kränkningar
  - Följa upp och utvärdera
  - Involvera personal, elever och föräldrar i arbetet

(Skolverket)

Exemplet i Nybro kommun: om skollag, ordningsregler och etik

- [En elev blir utslängd från klassrummet efter att ha kallat en lärare för hora](#)
- [Fysiska interventioner och mobiltelefon regleras i skollagen](#)
- [Facket kommenterar händelsen](#)
- [Bo Heljlskovs replik](#)
- Lärare har INTE större befogenheter än poliser. En lärare får alltså inte fysiskt släpa/bära/ta ut en elev från ett klassrum
- FN-konventionerna och grundlagen ställer m a o höga krav på pedagogiskt-kommunikativt kunnande
- Skollagen har krav på att ordningsreglerna måste skapas *i samarbete med* eleverna. Lagen säger att eleverna själva får bestämma om de vill följa ordningsreglerna. Däremot förväntas skolpersonal ha pedagogiska kompetenser att få eleverna att följa ordningsregler.